

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Halina Kuryło (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku Zakładu Karnego w R.

o wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego [...] od orzekania w sprawie III APa .../11,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2011 r.,

1. wyłącza wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w /.../ od rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy;

2. wyznacza Sąd Apelacyjny w /.../ do rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy.

UZASADNIENIE

Pozwany Zakład Karny w R. pismem z dnia 8 czerwca 2011 r. złożył wniosek o wyłączenie sędziów składu orzekającego w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym /.../ pod sygn. akt III APa .../11 wskazując, iż według jego wiedzy żona powoda jest zatrudniona jako asystentka sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Sędziowie Sądu Apelacyjnego orzekający w przedmiotowej sprawie, to jest /.../ złożyli oświadczenie, w którym zaznaczyli, iż stron niniejszej sprawy nie znają osobiście, natomiast żonę powoda W. S. – Panią L. S., która jest zatrudniona w tymże Sądzie jako asystent sędziego,

a która na etapie postępowania pierwszo instancyjnego występowała w sprawie jako pełnomocnik powoda znają z kontaktów służbowych.

Pismem z dnia 9 czerwca 2011 r. wnioskodawca rozszerzył wniosek o wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego /.../ na wszystkich sędziów tego Sądu. W uzasadnieniu wniosku podkreślono, iż żona powoda, która jest asystentką w Sądzie Apelacyjnym brała czynny udział, jako pełnomocnik powoda, w postępowaniu przed Sądem I instancji. W ocenie wnioskodawcy okoliczność ta wskazuje, iż istniejące stosunki służbowe dotyczące strony powodowej mogą wywołać wątpliwość co do bezstronności sędziów.

Sąd Apelacyjny /.../ pismem z dnia 9 czerwca 2011 r. wezwał wnioskodawcę do uzupełnienia braków pisma poprzez podanie imiennej listy sędziów Sądu Apelacyjnego, których wyłączenia się domaga. Pismem z dnia 14 czerwca 2011 r., wnioskodawca uzupełnił braki pisma z dnia 9 czerwca 2011 r. Na liście sędziów, których wyłączenia żąda wnioskodawca, znaleźli się /.../.

Sędziowie Sądu Apelacyjnego /.../ złożyli oświadczenie, że stron niniejszej sprawy nie znają osobiście, natomiast żonę powoda W. S. – Panią L. S., która jest zatrudniona w tut. Sądzie jako asystent sędziego, a która na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego występowała w sprawie jako pełnomocnik powoda znają z kontaktów służbowych. Sędziowie Sądu Apelacyjnego /.../ złożyli oświadczenie, wskazując, iż nie znają co prawda osobiście stron postępowania, wiedzą jednak, iż żona powoda pracuje w Sądzie Apelacyjnym jako asystent sędziego. Dodali, że chociaż pomiędzy nimi a żadną ze stron postępowania nie zachodzi stosunek osobisty bądź służbowy tego rodzaju aby uzasadniał ich wyłączenie od rozpoznania niniejszej sprawy, to jednak fakt zatrudnienia w tutejszym Sądzie żony powoda może wywoływać uzasadnioną wątpliwość co do ich bezstronności przy rozstrzyganiu niniejszej sprawy i w związku z tym wnieśli o wyłączenie ich od jej rozpoznania.

Sąd Najwyższy zarządzeniem z dnia 4 sierpnia 2011 r. (sygn. akt III SO 8/11) na podstawie art. 130 § 5 w związku z art. 87¹ k.p.c. zwrócił wniosek.

Pismem z dnia 26 sierpnia 2011 r. Zakład Karny, czyniąc zadość wymaganiom art. 87¹ k.p.c., złożył ponownie wniosek o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego. Lista sędziów, których wyłączenia żąda

wnioskodawca pokrywa się z listą wskazaną w piśmie z dnia 14 czerwca 2011 r., a więc znaleźli się na niej /.../. W uzasadnieniu wniosku powtórzono argumentację zgłaszaną wcześniej, a także zwrócono uwagę na obowiązki asystenta sędziego i powołano stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z dnia 29 października 1993 r. (I CO 37/93, LEX 78451), zgodnie z którym stosunek osobisty, o jakim mowa w art. 49 k.p.c., nie musi wynikać z bezpośredniej znajomości lub bliskiego związku sędziego i osoby występującej w procesie w charakterze strony, lecz może być tylko pochodną zaistniałej sytuacji interpersonalnej, która doprowadza do wywołania wątpliwości co do bezstronności sędziego. Orzeczenie o wyłączeniu jest niezbędne zawsze wtedy, gdy przynajmniej u jednej ze stron powstało choćby subiektywne - ale uzasadnione - wątplenie o bezstronności sędziego. W dalszej części uzasadnienia podkreślono, iż zakres obowiązków wykonywanych przez żonę powoda w charakterze asystenta sędziego w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz związane z tym relacje służbowe z sędziami, również Wydziału Cywilnego i Wydziału Karnego, rodzą wątpliwości pozwanego dotyczące bezstronności wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego /.../.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do wniosku o wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego od rozpoznania przedmiotowej sprawy, wskazać należy w pierwszej kolejności, iż prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd jest gwarantowane przez art. 45 ust. 1 Konstytucji. Przyjąć zatem trzeba, iż prawo do wyłączenia sędziego jest konstytucyjną gwarancją prawa do bezstronnego sądu (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2004 r., SK 19/02, OTK ZU nr 7/A/2006, poz. 67). W kodeksie postępowania cywilnego ustawodawca rozdzielił przyczyny wyłączenia sędziego na takie, gdy sędzia wyłączony jest z mocy ustawy i te, które powodują wyłączenie sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony. O ile przyczyny wyłączenia sędziego z mocy ustawy wymienione są enumeratywnie w art. 48 k.p.c., o tyle w odniesieniu do przyczyn uprawniających do wyłączenia przez sąd sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony nie zostały one przez

ustawodawcę wyszczególnione - przyczyny te ustawodawca określił w art. 49 k.p.c. wskazując, iż chodzi o sytuacje, gdy istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Instytucja wyłączenia sędziego była kilkakrotnie przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który podkreślał, że wyłączenie sędziego służyć ma m.in. realizacji zewnętrznych znamion niezawisłości sędziowskiej (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, nr 11, poz. 134). Nakaz zachowania zewnętrznych znamion niezawisłości dowodzi, że ważne jest nie tylko to, by sędzia orzekający w sprawie zachowywał się zawsze rzeczywiście zgodnie ze standardami niezawisłości i bezstronności, lecz także by w ocenie zewnętrznej zachowanie sędziego odpowiadało takim standardom. Reguły wyłączenia sędziego służą bowiem budowie społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2004 r., SK 19/02, OTK ZU 7/A/2006, poz. 67). Trybunał Konstytucyjny uznawał, że naruszenie obowiązku bezstronności stanowi szczególnie drastyczną postać sprzeniewierzenia się obowiązkowi, jakie łączą się z zasadą niezawisłości (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca, SK 3/98). W konsekwencji sąd obowiązany jest zapewnić stronom postępowania realną możliwość urzeczywistnienia prawa do sądu. Również Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, że orzeczenie o wyłączeniu sędziego staje się niezbędną, gdy strona ma chociażby subiektywną ale uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1993 r., I CO 37/93, LEX nr 78451; z dnia 19 listopada 1981 r., IV PZ 63/81, LEX 8371 i z dnia 15 stycznia 2008 r., III SO 8/07, niepublikowane).

Przenosząc powyższe rozważania na płaszczyznę niniejszej sprawy Sąd Najwyższy podziela wątpliwości zgłoszone przez wnioskodawcę i uznaje za trafne stwierdzenie wskazane w oświadczeniu sędziów Sądu Apelacyjnego, iż pomimo tego, że nie znają osobiście stron postępowania i pomiędzy nimi a żadną ze stron postępowania nie zachodzi stosunek osobisty bądź służbowy tego rodzaju, aby uzasadniał ich wyłączenie od rozpoznania niniejszej sprawy, to jednak fakt zatrudnienia w tymże Sądzie żony powoda i jej status asystenta sędziego może

wywoływać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziów tego Sądu przy rozstrzygnięciu sporu.

Z tych względów Sąd Najwyższy uznał, że zachodzą podstawy do uwzględnienia wniosku w myśl art. 49 k.p.c.

Wyłączenia wszystkich sędziów wymienionego Sądu od rozpoznania sprawy stanowi w świetle art. 44 k.p.c., przeszkodę do dalszego jej prowadzenia przez tenże właściwy rzeczowo i miejscowo Sąd. Konieczne stało się zatem wydanie przez Sąd przełożony nad nim aktu o charakterze organizacyjno - administracyjnego, jakim jest postanowienie o wyznaczeniu innego sądu do rozpoznania przedmiotowej skargi. Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy z mocy art. 44 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w punkcie 2 w sentencji.